

# aankondiging

## **BASISEDUCATIE VOOR VOLWASSENEN** **Over de initiële opleiding voor educatief werkers**

Op 14 september j.l. was ik een van de deelnemers aan de Werkconferentie Opleiding Docent Basiseducatie te Utrecht. Deze conferentie werd georganiseerd door het Landelijk Studie- en Ontwikkelingscentrum Volwasseneneducatie (SVE) te Amersfoort.

Waarom is het belangrijk hierover iets in *Moer* te melden? *Moer* heeft bij tijd en wijle aandacht besteed aan inhoudelijke ontwikkelingen in de basiseducatie, zie bijvoorbeeld het themanummer 1981/3 en 1987/2, p. 54-67 en 1987/3, p. 2-17. De *Moer*-lezers die in de loop der jaren die artikelen hebben gelezen en/of ook op andere wijze op de hoogte zijn van het basiseducatie-werk met volwassenen, weten dat zich in dat werk sinds het midden van de jaren zeventig interessante ontwikkelingen op het gebied van moedertaalscholing hebben voorgedaan. Het curriculum is open. Er zijn tot dusver geen diploma's, dus geen examens, dus geen eindtermen. Uitgangspunt is 'ervarend leren'. Ervaringen, vragen en wensen van deelnemers zijn bepalend voor de invulling van het programma. Doel van het werk is dat deelnemers sterker worden en hun mogelijkheden vergroten, zowel persoonlijk als maatschappelijk. Er wordt geïntegreerd gewerkt aan thema's en taal en er is gezocht naar een thematische aanpak van taalscholing. Centraal in zo'n thematische aanpak van taalscholing staat onderzoek, door educatief werkers samen met deelnemers van basiseducatieleergroepen, naar:

- de kennis en kunde waarover deelnemers al beschikken,

- de achtergronden van taalvragen van deelnemers,
- de historische en sociaal-maatschappelijke context van taal en taalgebruik,
- de rol van taal in het leren en in het veranderen van situaties en/of omstandigheden die deelnemers zich in hun dagelijks leven wensen.

Aan deze praktijk van taalscholing is sinds het midden van de jaren zeventig hard gewerkt. Educatief werkers, ondersteuners en onderzoekers hebben op dit gebied gezamenlijk in de basiseducatie een grote deskundigheid opgebouwd, veel materiaal ontwikkeld en veel gepubliceerd.

Op dit moment bevindt de basiseducatie voor volwassenen zich in een overgangsperiode. Het is nodig iets over de recente ontwikkelingen uit te leggen. Op 1 januari 1987 is de Rijksregeling Basiseducatie in werking getreden. Daarmee is al het werk in de open school-groepen en alfabetiseringsgroepen voor volwassen Nederlandstaligen en anderstaligen en in het deel van het Vormingswerk Jong-Volwassenen dat zich richtte op laaggeschoolde volwassenen (de zogenaamde 'voorlopers' van de basiseducatie), onder één regeling en onder de verantwoordelijkheid van één ministerie (dat van Onderwijs en Wetenschappen) gebracht. Eén van de consequenties van de nieuwe regeling is dat het werk geprofessionaliseerd wordt, d.w.z. dat het in de toekomst alleen nog mag worden uitgevoerd door of onder verantwoordelijkheid van betaalde en gekwalificeerde educatief werkers.

'Gekwalificeerd' betekent: speciaal voor dit werk opgeleid en bevoegd. Op het moment dat de regeling van kracht werd, was niemand dat, want er bestond geen opleiding voor het werk. Begeleid(st)ers in de voorlopers hadden zeer verschillende achtergronden en opleidingen en werkten onder zeer verschillende voorwaarden. Het belangrijkste dat ze gemeen hadden was dat ze gekozen hadden te willen werken met volwassenen met formeel gesproken weinig opleiding en/of voor een onderwijspraktijk waarin vernieuwingen mogelijk waren. Het ministerie besloot hen bij de invoering van de basiseducatie allemaal te 'wegen'. Wie beschikte over een diploma dat voorkwam op een door het ministerie opgestelde lijst en over tenminste 300 uren uitvoerende werker-ervaring met deze doelgroep, werd bevoegd verklaard. Wie niet bevoegd verklaard werd, kreeg vier jaar de tijd om die bevoegdheid te behalen. Voor dat doel werden zogenoemde Urgentie-opleidingen in het leven geroepen, die bestaan uit:

- de A-onderdelen, bestaande uit 6 algemene leerstofgebieden die van belang zijn voor alle inhoudelijk gebonden taken in het werken met laagopgeleide volwassenen en die niet gebonden zijn aan specifieke vakgebieden (voorbeelden van A-onderdelen: doeleinden en functies van de basiseducatie in een historisch-maatschappelijke context; lerende

volwassenen, algemene didactiek basiseducatie), in totaal 200 uren;

— de B-onderdelen: Nederlands als tweede taal, Nederlands als moedertaal, rekenvaardigheden, sociale kennis en vaardigheden, Engels, elk 160 uren.

Wie niet bevoegd is, volgt — afhankelijk van de gronden waarop de aanvraag voor een bevoegdheid is afgewezen — alle A-onderdelen plus één B-onderdeel of alleen één B-onderdeel (naar keuze). De Urgentie-opleidingen worden op acht plaatsen in het land georganiseerd door samenwerkingsverbanden waarin Hogescholen (vooral Lerarenopleidingen, Pabo's en Sociale Academies), een enkele Universiteit (zo verzorg ik nu vanuit het Project Volwassenen Educatie van de Universiteit van Amsterdam voor het tweede jaar het B-onderdeel 'Nederlands als moedertaal' in de provincie Noord-Holland), Volkshogescholen en Vormingscentra en Provinciale Steunpunten Volwasseneneducatie participeren.

Maar uiterlijk in 1991 houden de Urgentie-opleidingen op te bestaan. Dan moet er dus een initiële opleiding voor educatief werkers komen. Op dit moment wordt in een razend tempo gewerkt aan de voorbereidingen voor die opleiding, die in het najaar van 1990 van start zou moeten gaan. Het SVE heeft de opdracht gekregen een beroepsprofiel en van daaruit een opleidingsprofiel te ontwikkelen. De Landelijke Coördinatiegroep Urgentieprogramma Basiseducatie baseert daarop een advies over de eindtermen en vormgeving van de opleiding. Het ministerie stelt op basis van deze adviezen het kader van de opleiding vast, waarbinnen HBO-opleidingen met een programma-aanbod kunnen komen. De werkconferentie waarmee ik dit stukje begon, had ten doel de verschillende leerstofgebieden in het opleidingsprofiel in te vullen en een begin te maken met de discussie over vormgeving en organisatie van de opleiding.

Op die werkconferentie hebben mensen uit de basiseducatie-praktijk, deels betrokken bij de Urgentie-opleidingen, zich ingespannen om de in de voorlopers opgebouwde deskundigheid onder te brengen in de leerstofgebieden van de toekomstige initiële opleiding. Met een aantal collega's heb ik dit geprobeerd voor het onderdeel 'Nederlands als moedertaal'. Ik vind dit heel belangrijk, voor de toekomst van de basiseducatie zelf, maar ook voor de invloed van wat we op het gebied van taalscholing van volwassenen ontwikkeld hebben, op de vernieuwing van het moedertaalonderwijs in andere onderwijsvormen en opleidingen. Verder is het inmiddels duidelijk dat de initiële opleiding een opleiding op HBO-niveau wordt en onderdeel (specialisatie) zal uitmaken van bestaande HBO-opleidingen zoals de lerarenopleiding, de Pabo-opleiding en de sociaal-agogische opleiding. Bovendien dringen we als praktijkmensen aan op een inservice- of deeltijdvariant van de initiële opleiding,

omdat we willen dat het basiseducatiework voor 'tweede-kansers' of herintreedsters/intreders toegankelijk blijft. We weten namelijk uit ervaring dat basiseducatie baat heeft bij educatief werkers die over een ruime levenservaring kunnen beschikken.

*Moer*-lezers die in de basiseducatie of aan HBO-instellingen werkzaam zijn, hebben misschien al iets gehoord over de initiële opleiding voor educatief werkers in de basiseducatie. Zo niet, dan zal dat waarschijnlijk zeer binnenkort gebeuren. Ik roep hen op zich — voor zover nodig — op de hoogte te stellen van de geschiedenis, de huidige praktijk en de gewenste toekomstige ontwikkelingen in de basiseducatie, met name op het gebied van de moedertaalscholing. Mij lijkt dit van belang voor de totstandkoming van een goede opleiding en voor de moedertaalonderwijsvernieuwing in het algemeen. Als er meer bekend is over inhoud en organisatie van de initiële opleiding, zal ik hierover graag in *Moer* berichten. Wie intussen meer informatie wenst, kan contact met mij opnemen.

**Franca van Alebeek, Project Volwasseneneducatie (PVE), Universiteit van Amsterdam, tel. 020 — 231765 of 5254707.**

---

#### **Adressen van de auteurs in dit nummer:**

R. Berkenbosch,  
Vakgroep Taalbeheersing Instituut voor Neerlandistiek, Spuistraat 134, 1012 VB Amsterdam

Carine Frielink,  
Lijsterbesstraat 105, 6523 JS Nijmegen

Mariëtte Hoogeveen,  
Havikstraat 32, 6541 PM Nijmegen

A.W.M. Koetsenruiter,  
Vakgroep Taalbeheersing Instituut voor Neerlandistiek, Spuistraat 134, 1012 VB Amsterdam

Henk Lammers,  
Van Breestraat 27, 1071 ZE Amsterdam

Marc Spoelders,  
Labo voor pedagogiek, H. Dunantlaan 1, 9000 Gent, België

Piet-Hein van de Ven,  
Oude Groenewoudseweg 226, 6524 WP Nijmegen

Diederick Verwer,  
Dintelstraat 1c, 1078 VN Amsterdam

Karen Woets,  
Superior de Beerstraat 2, 5046 HC Tilburg